

Prehľad nemeckého trestného a ochranného práva mládeže

Mládež je nádejou a najcennejším pokladom národa. Na jej zdravom a pevnom vývoji spočíva osud generácií. Najmä za vojny sú neobyčajne veľké nebezpečenstvá, ktoré mládeži hrozia. Tým bdelejšie musí byť oko štátu. Energickým zákrokom chápe sa mladých rušiteľov práva a ukazuje im správnu cestu. Tvrdo a bezohľadne tresce páchatelov, ktorí si vyhľadávajú za obeť mladistvého. Ono je úlohou trestného práva mládeže, toto úlohou ochranného práva mládeže.

Vývoj novšieho nemeckého trestného práva mládeže je obzvlášť jasný v trojakom smere: v rozsahu osobnej platnosti, v následkoch trestných činov mládeže a vo vykonávaní týchto následkov. Zákon o mladistvých zo dňa 6. februára 1923 ustanovuje, že za »mladistvého sa má pokladať ten, komu je nad 14 rokov, ale ešte nemá 18 rokov«. Vychádza teda — v súhlase s mnohými zahraničnými trestnými zákonami mládeže — z pevných vekových hraníc. Pre stanovenie týchto hraníc bolo smerodajné, že návšteva ľudovej školy končí pravidelne 14. rokom a 18. rokom sú v podstate už skončené telesné a duševné premeny dospievania. Avšak nie je tomu tak u všetkých mladistvých. Trestný zákon, ktorý chce byť spravodlivý k osobe každého páchatela, musí brať ohľad na odchýlky od normy. Na podklade takýchto úvah nemecké zákonodarstvo zrušilo hornú hranicu nariadením na ochranu proti ťažkým mladistvým zločincom zo dňa 4. októbra 1939. Kto v čase činu má viac ako 16 rokov a podľa duševného a mravného vývoja môže sa postaviť na roveň osobe nad 18 rokov, s tým sa zaobchádza ako s dospelým, ak toho vyžaduje obzvlášť zavrnutia hodné smýšľanie, prejavené pri čine alebo ochrana nemeckého národa. Prakticky to predovšetkým znamená, že proti takýmto predčasne dospelým zločincom môže sa použiť opatrení, ktoré ináč u mladistvého obžalovaného nie sú prípustné.

Tak, ako predčasne dospelí, ani neskoro dospelí nie sú vzácnym zjavom. Prinajmenej stále viac si razí cestu uznanie tzv. polodospelých vo veku od 18 až do 21 rokov, lebo ich činy sú často ovplyvňované dozvukami puberty. Môžu byť preto obžalovaní pred súdom mladistvých a v prípade odsúdenia môže sa im uložiť trest pre mladistvých. Avšak aj pri stanovení hmotných trestov berie sa ohľad na ich individualitu. Preto skúma judikatúra s neobyčajnou opatrnosťou, či sa má nazerať na »polodospelých« ako na »škodcov národa« alebo ako na »násilníkov« a či ako na iný, v poslednom čase

silno zdôrazňovaný »páchatelský typ« a podľa toho ich aj trestať.

Je vidieť, že súd mládeže už pri zaradení osobnosti páchatelia má značne voľné pole činnosti. Tým viac to platí, nakoľko ide o stanovenie následkov trestného činu mladistvého. Právom sa tu môže hovoriť o čarokrásnej slobodomyselnosti sudcu mládeže, ktorá poskytuje jeho znalosti ľudí, jeho schopnosti vcítiť sa, tvorivej fantázii a ráznosti široké pole a čini úlohu sudcu mládeže najkrajšou zo všetkých sudcovských úloh.

Ako cieľ všetkých štátnych opatrení pri mladistvých rušiteľoch práva stojí v popredí znovuzískanie pre národnú pospolitosť. Zásadne žiada trestný čin u mladistvého tak ako u dospelého zadostučinenia. Páchatelova vina musí nájsť vyrovnanie v zle, ktoré ho postihuje. Tým sa učíní zadosť potrebe po spravodlivosti a opäť sa dostane do kolají právny poriadok, ktorý sa z nich vyšinul. Ďalej musí sa pri stanovení trestu alebo iných opatreniach vziať do úvahy ochrana nemeckého národa. Mladiství pouliční zločinci, nemravníci atď., môžu byť značným nebezpečenstvom pre pospolitosť. Činy mladistvého sú často prvými krokmi na dráhe zločinctva z povolania alebo zo zvyku. Preto je potrebné účinné zabezpečenie pospolitosti. Svojím výchovným charakterom líši sa prevedenie trestu u mládeže od prevedenia trestu u dospelých.

Sudca mládeže má poruke bohatý rebríček trestov. V ľahkých prípadoch môže sa uspokojiť s výchovnými opatreniami, ktoré môžu pozostávať z napomenutia, uloženia práce, z dozoru alebo z výchovy pod dozorom. Ak mladistvý páchatel potrebuje krátko ale energického napomenutia, môže sa mu udeliť žalár mládeže v podobe trvalého žalára od jedného týždňa až po jeden mesiac, ako karcer na konci týždňa alebo krátke uväznenie od 24 po 48 hodín. Žalár mládeže bol zavedený nariadením zo dňa 4. októbra 1940. Odvtedy sa v praktickom použití dobre osvedčil. Veľká časť malej a strednej kriminality sa dnes tresce týmto spôsobom namiesto stanovenia peňažných trestov alebo krátkych, v skutočnosti neprevedených, trestov na slobode. Žalár mládeže pôsobí na mladistvých, ktorí ešte nie sú skazení alebo silno ohrození, ako nervový otras, ušetrí im však trvalý hanebný účinok trestu. Nezaznamenáva sa do trestného registra a nemôže sa použiť ako dôkaz pre zafažujúcu okolnosť pri opätovnej krádeži, podvode a iných deliktoch. Pre väčšie previnenia je v takýchto prípadoch určený trest väzenia najmenej na 3 mesiace. Nariadením zo dňa 10. septembra 1941 sa ďalej zaviedlo o d s ú d e n i e na neurčito pre mladistvých páchatelov, vykazujúcich »škodlivé sklony«, ktorých čin vyžaduje trest uväznením najmenej na 9 mesiacov, najviac na 4 roky a nedá sa u nich

predvídať, ako dlhý trest je potrebný, aby sa ich mohli opäť zaradiť do národnej pospolitosti po výchove odpykaním trestu. Odsúdenie na neurčito predpokladá obzvlášť starostlivé preskúmanie páchatelovej osobnosti. Sudca musí tu zodpovedne vyriešiť obťažný problém: predpovedať budúci vývoj mladého človeka. Aj pri prevádzaní trestu na neurčito na slobode, k čomu sú zariadené iba máloktoré, zvlášť vybavené ústavy, kladú sa zvýšené požiadavky na schopnosti personálu. Doterajšie skúsenosti sú priaznivé a dávajú odsudzovaniu na neurčito široké výhľady do budúcnosti.

Ochranné právo mládeže netvorí tak pevno ohraničený okruh ako trestné právo mládeže. Príslušné ustanovenia sú vonkoncom zaradené do trestného zákonníka z iných vedúcich hľadísk alebo roztrúsené medzi doplňujúcimi nariadeniami. Zdá sa nemožným vylúčiť zo všeobecných predpisov na ochranu života, cti alebo mravnosti osobitné predpisy na ochranu mladistvých a shrnúť ich v oddelenom odseku alebo dokonca vo zvláštnom zákone. Aj tu načim poukázať v troch čiastočných úsekoch, akým vývojom sa uberalo v posledných rokoch zákonodarstvo a judikatúra.

Značným prameňom nebezpečenstva, z ktorého môžu vzniknúť trvalé škody detskému telu a duši, je zlé zaobchádzanie s deťmi. Nemecký trestný zákonník najprv nepoznal žiadneho osobitného ustanovenia; zaviedlo sa r. 1912. Po národnosocialistickom povstaní bolo novo koncipované ako § 223 b), značne rozšírené a zostrené hrozbou trestu. Podľa tohto ustanovenia označuje sa za trestné: trýznenie, zlé zaobchádzanie a ujma na zdraví, spôsobená zlomyseľným zanedbávaním povinnej starostlivosti. § 4 nariadenia o ochrane manželstva, rodiny, a materstva zo dňa 9. marca 1943 dostala ochrana detí ďalšieho posilnenia. Toto nariadenie umožňuje potrestanie už pri ohrození, nie teprv pri ujme, ďalej nielen pri telesnej, ale aj pri mravnej škode, napokon nielen pri zlomyseľnosti, ale aj pri nesvedomitom hrubom zanedbávaní starostlivosti a vychovávateľských povinností.

Podobný citeľný význam má toto nariadenie tým, že hrozí uväznením za zlomyseľné alebo egoistické porušenie vyživovacej povinnosti, ba aj za takýto pokus, zatiaľ čo staré ustanovenia trestného zákonníka v tom videli iba priestupok policajného charakteru, za ktorý prichádzalo do úvahy uzamknutie a peňažný trest.

Ochrana detí proti mravnostným deliktom, na ktorú trestný zákonník dbal už predtým vo viacerých predpisoch, vybudovala sa menej novým zákonodarstvom ako rozsudkami súdov. Tak na príklad rozšíril Ríšsky súd na nové prípady pojem »učiteľa« a »vychovávateľa«, ktorý môže byť za nemravné činy na mladistvých chovancoch odsúdený káznicom. Uverejnením »návrhu zákona o výchove nemeckej mládeže v po-

volaní«, ktorý je ovládaný základnou priekopníckou myšlienkou, že každé umiestnenie mladistvého v podniku je základom »záväzku výchovy v povolání« a určuje zamestnávateľovi verejnoprávne výchovné úlohy, môže sa počítať s tým, že tento zákon bude mať vplyv na rozšírený výklad pojmu vychovávateľa. Tým istým smerom ide aj nová koncepcia § 174 nariadenia o vyrovnaní trestného práva zo dňa 25. mája 1943, ktorá stavia odteraz pod trest každého, kto zneužije k nemravnosti človeka, mladšieho ako 21 rokov, svereného mu k výchove, vzdelaniu, dozoru a starostlivosti.

Zdarný vývoj mladistvého je silno závislý na tom, ako sa zamedzuje škodlivému vplyvu okolia. Vždy znova sa ukazujú u zanedbaných detí, aký škodlivý vplyv mali na ne zlé styky, podradná literatúra a pod. Za to sú zodpovední vychovávateľia, predovšetkým rodičia. K zostreniu ich pocitu zodpovednosti vytvoril sa v § 4 nariadenia o doplnku trestného práva mládeže z r. 1940 všeobecný trestný predpis proti zanedbaniu povinného dozoru. Hrozí uväznením až na 6 mesiacov, uzamknutím alebo peňažným trestom tomu, kto ako povinný dozorom nedával dostatočný pozor na osobu pod 18 rokov, pravda, len za predpokladu, že mladistvý dopustí sa trestného činu (krádež, podpaľačstvo z nedbalosti), ktorý dozerajúci pri patričnom dozore mohol zamedziť.

Dr. Ján Urban, univ. asistent:

Dokazovanie súkromnou listinou podľa § 317 ods. 3 Osp.

I. Úvod.

Právny úkon možno uzavrieť buď výslovne (slovom, písmom, posunkom), buď mlčky (konkludentným činom). Zásadne možno ho uzavrieť bezformálne. V určitej forme musí byť právny úkon uzavretý len vtedy, keď to predpisuje zákon, alebo keď sa strany na určitej forme dohodly. Najčastejšou formou je forma písomná — forma verejnej alebo súkromnej listiny.

Forma pri právnom úkone môže hrať dvojakú úlohu: buď je podmienkou platnosti právneho úkonu, buď je podmienkou dokázateľnosti. Na rozoznanie, či forma je podmienkou tej alebo onej skutočnosti, platí zásada, že zákonom predpísaná forma je zásadne podmienkou platnosti právneho úkonu; u súkromnej listiny je tomu tak vždy, u verejnej listiny vyžaduje sa forma buď k platnosti, alebo k dokázateľnosti, podľa toho, čo predpisujú špeciálne normy na dotýčny prípad sa